

KANSU GAVRÎ DÎVÂNÎ'NİN İKİ NEŞRİ

Yakup KARASOY*

Two Editions of Kansu Gavri's Diwan

Abstract: In this article the two editions of Kansu Gavri's diwan are considered. In order to do this, texts are investigated critically. Also some misreadings are shown and correct ones are proposed. Finally these two editions are supposed useful and important for Turkish Literature researchers.

Keywords: Kansu Gavri, diwan, edition, Memluk.

Kansu Gavri (1440?-1516)'nin hayatının ilk dönemleri hakkında elimizde bir bilgi bulunmamaktadır. Gavri, ilerlemiş yaşına rağmen, halkın isteğiyle 1500 yılında Memlûklerin başına geçmiştir. O, Mısır hükümdarları içerisinde son Memlûk sultanıdır.

Kendisi de güçlü bir şair olan Kansu Gavri zamanında, Memlûk sarayı etrafında Anadolu Türkçesi ile şiirler yazan bir edebî muhit meydana gelmiş ve bu edebî çevre, sarayın himaye ve desteğiyle giderek genişlemiştir. Sultan Gavri'nin etrafında ve bu edebî muhitte gördüğümüz bazı şairler içinde Diyarbakırlı Şerîfi, Yaş Bek, İbrahim Gülşenî ve Nâsır gibi sanatkarlar önde gelirler.

Gavri hem Türkçe, hem Arapça, hem de Farsça şiirler söylemiştir. Gavri'nin tam ve müretteb bir Türkçe dîvânı tespit edilememiştir. Bilinen Türkçe şiirleri de, çeşitli eserler ve şiir mecmuaları içerisinde yer almaktadır. Söz konusu şiirler ile ilgili iki neşir yapılmıştır. Bu yayınları aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz:

---

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

I. Mehmet Yalçın, *The Dîvân of Qânsûh Al-Ghûrî*, Bilimsel Akademik Yayınlar, İstanbul, 2002, 163 + [40]= 203 s.

Önsözünde Prof. Annemarie Schimmel, Prof. Richard Nelson Frye, Prof. Omeljan Pritsak'ın danışmanlıklarında Harvard Üniversitesi'nde yapıldığı belirtilen bu çalışma, Dr. Fikret Turan'ın editörlüğünde yayınlanmıştır.

Kitabın "Giriş" kısmında Memlûk tarihi ile ilgili genel bir bilgi verilmiştir. Üç bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde Memlûkler ve Gavrî'nin yaşadığı dönem üzerinde durulduktan sonra, onun hayatı, sultanlığı, siyaseti ve şairliği anlatılmıştır.

İkinci bölümde yazma metin tanıtılmaya çalışılmış, şekil ve muhteva açısından incelenmiştir.

Üçüncü bölüm şiirlerin transkripsiyonu ve İngilizce'ye çevirisinden oluşmaktadır. Çevirinin ardından geniş bir bibliyografya verilmiştir. Kitabın sonunda metnin tıpkıbasımı yer almaktadır.

Edebiyat ağırlıklı olan bu çalışmanın Dîvân Edebiyatındaki mazmunlar dikkate alındığında, İngilizce'ye nasıl tercüme edildiği ayrı bir inceleme konusudur. Bizim burada üzerinde durduğumuz hususlar daha çok metnin okunuşu ile ilgilidir. Bunları şöyle maddelendirebiliriz:

I. Metnin her yerinde şairin mahlası "Gavrî" şeklinde geçmesine rağmen, kitabın üzerinde bu isim "Ghûrî" şeklindedir. Burada eserin adındaki "Ghûrî", "Gavrî" olarak düzeltilmelidir.

II. Bu yayına sözlük eklenmelidir.

III. Metinde çok fazla transkripsiyon hatası yapılmıştır: 5b/11b *havrâ* → *havrâ*, 11a/1a *kürsi* → *kürsi*, 15b/12b *ruhuña* → *ruhına*, 19a/14b *tutğul* → *tutğul...* gibi. Eser yeniden ele alınarak, anlamı da etkileyen bu transkripsiyon yanlışları düzeltilmelidir.

IV. Metin okunurken yapılan yanlışları şu şekilde maddelendirebiliriz:

1) Vezin ve anlam ile ilgili yanlışlar:

a) ismini (6a/14b), birisi (13b/8a), mālũñ (14a/1a), yüzlülerũñ (28a/3a), ayağũña (47b/4b), yâzuqlu (12a/6a), hâqānuñ (69a/2a), tût (78b/2a), ayāğũñ (87b/4a), utānur (87b/6a) kelimelerinde olduğu gibi Türkçe kelime ve eklere uzunluk işareti konmuştur. Bu kelimeler 'ismini, birisi, mālũñ, yüzlülerũñ, ayağũña, yazuklu, hâqānuñ, tut, ayağũñ, utanur' şeklinde düzeltilmelidir. Vezin gereği de olsa Türkçe kelimelere uzunluk işareti konulmamalıdır.

b) 14a/1b'de

Gel vérme göñül eline bu Dimne mişālũñ

mısraı yanlış okunmuş ve İngilizce çevirisinde Kelile ve Dimne'ye gönderme yapılarak açıklanmıştır. Oysa mısra

'*Gel virme göñül alına bu dimne mişâliñ*'

şeklinde okunmalıdır. Al "hile", dimne "tilki" demektir. Aynı şekilde, 47a/3a'da *vaşl-ı sineñ* şeklinde okunan ibarenin, 'vaşl-ı sinüñ' şeklinde okunması gerekir. Sin "mezar" anlamına gelmektedir. Aynı hata, 47b/4a'da *sîneme* kelimesinde de yapılmıştır. Bu kelime 'sinüme' şeklinde düzeltilmelidir.

c) 14a/2b'deki kelimeyi yazma metne göre *mâluñ* şeklinde okumak doğru görünse de anlam, vezin ve kafiye gereği 'me'âlüñ' şeklinde metin tamiri yapılabilir.

ç) 59a/5a'da *iñler* şeklindeki kelime vezin gereği 'iñiler' şeklinde okunmalıdır.

d) 29b/8b'deki *ki i' tibâr* ve 81. sayfada 44a/2b'deki *ki ol* kelimeleri, vezin gereği 'k' i' tibâr, k'ol' şeklinde yazılmalıdır.

e) 27a/2a'da *qılma* kelimesinden sonra metin tamiri gerekmektedir. Gazelin tamamı dikkate alınınca vezin gereği bu kelime 'qılma [sen]' şeklinde tamir edilebilir.

f) 15a/10a'da *kim-idügin[i]* şeklindeki kelimedeki gereksiz bir tamir yapılmıştır. -n eki zaten yükleme hali eki olduğu için, ardından bir de -[i] eklemek anlam ve vezin gereği yanlıştır. Kelime 'kim-idügin' şeklinde bırakılmalıdır.

g) 8a/11b'deki *yâtı* kelimesi 'yatı' şeklinde düzeltilmelidir. Hazırlık anlamına gelen 'yat' kelimesi için Yalçın, İngilizce tercümede 'yatak' anlamını vermiştir, düzeltilmelidir.

h) 9b/7a'da *sem<e>k-i semâdan* kelimesinde yapılan tamir, vezin gereği yanlıştır. Kelimenin 'semk-i semâdan' şeklinde yazılması uygundur.

ı) 37a/4b'de *özene* şeklinde okunan kelime 'uzana' şeklinde düzeltilmelidir. Metnin İngilizce çeviri kısmında da özenmekle ilgili bir belirti yoktur.

i) 62b/3a'daki *şefatinüñ* kelimesi, 'şefeteynüñ' şeklinde okunmalıdır. Bu okuma hatası düzeltildiği takdirde, mısraı vezne uydurmak için eklenen '[hem]' kelimesinin gereksiz olduğu görülecektir.

j) 69b/4b'de *qul* şeklinde okunan kelime anlam gereği 'kol' şeklinde okunmalıdır. Beyitte kuruyan 'kol' olmalıdır.

k) 71a/3a'da yazma metinde *gözdür* şeklinde yazılan kelime anlam ve vezin gereği 'gözidür' şeklinde tamir edilmesi gerekirken, yanlış olarak *göz[e]dür* şeklinde tamir edilmiştir.

1) 72b/3a'da *qīma* şeklinde okunan kelime 'kıyma' şeklinde okunmalıdır. Bu beyitte 'kıyma' kelimesi üç ayrı anlamda kullanılmıştır.

m) 22a/1a'da *esmā[ıy] qılan* şeklinde yapılan metin tamirine gerek yoktur. Mısra tamirsiz haliyle 'Şırr-ı tevhîdi-çün esmā qılan Allah'dur' şekli doğrudur.

n) 63. sayfadaki 10. şiirin vezni Müstef^cilün/ Mefā^cilün/ Müstef^cilün/ Mefā^cilün şeklinde yanlış bulunmuştur. Bu şiirin vezni Müfte^cilün/ Mefā^cilün/ Müfte^cilün/ Mefā^cilün şeklinde olmalıdır. 81. sayfadaki 29. şiirin vezni de yanlıştır. Mehmet Yalçın vezni, Mef^cülü/ Mefā^cilü/ Fe^cülün şeklinde bulmuştur. Oysa şiirin vezni Müstef^cilātün/ Müstef^cilātün' dür. 89. sayfadaki 42. şiirin vezni *Fā^cilātü/ Fā^cilātü/ Fā^cilātü/ Fā^cilātü* şeklinde yanlış bulunmuştur. Bu şiirin vezni 'Mütefā^cilün/ Fe^cülün/ Mütefā^cilün/ Fe^cülün' şeklinde olmalıdır. 95. sayfada 52. şiir ile 96. sayfadaki 53. şiirin vezni *Fā^cilātün/ Mefā^cilün/ Fā^cilātün/ Mefā^cilün* şeklinde yanlış olarak bulunmuştur. Bu şiirlerin vezni 'Müfte^cilün/ Mefā^cilün/ Müfte^cilün/ Mefā^cilün' şeklinde olmalıdır.

2)Kur'an'da geçen ayetler okunurken ayetlerin aslına sadık kalınmamış, ayetlerin yeri transkripsiyonlu metinde değil, İngilizce tercümesinde gösterilmiştir. Bu ayetlerin yerinin metinde gösterilmesi daha uygun olacaktır.

a) 3a/3a'daki *ilāhun ve lā-sivā'* şeklinde okunan ve "Gayrısı olmayan bir ilâhtır" anlamına gelen Arapça ibare, 'ilāhün ve lā-sivāh' şeklinde okunmalıdır.

b) 8b/14b'de *ve'n-nār-ı^cāti* şeklinde okunan ayet, 've'n-nāzi^cāti' şeklinde okunmalıdır.

c) 9b/9b'de *hulq-ı^cazīm* şeklinde Farsça tamlama gibi okunan kelimeler Kalem Suresinin ayetidir. Dolayısıyla 'huluğun^cazīm' şeklinde okunmaları gerekir.

ç) 23b/5a'da *āyet-i Tevbe* ibaresi yanlıştır. Doğrusu 'āyet-i tūbū'dur.

d) 41a/1b'de Yâsin suresinin *izām vahy-ı remīm* şeklinde okunan ayeti, "izāme vehiye ramīm" şeklinde olmalıdır.

e) 58a/46'de geçen *süre-i seb^ca'l-meşānī* ibaresi ile fatiha suresindeki yedi ayete işaret edilmektedir. Ancak Yalçın, İngilizce tercümede bundan bahsetmemiş ve bu mısraı, "Kuran size yedi bölümde geldi" şeklinde çevirmiştir.

f) 28a/4b'de *erniden* şeklinde okunan kelime, imlâ ve vezin gereği doğru olsa da, metin tamiri yapıp, kelimenin ayette olduğu gibi 'eriniden' şeklinde okunması daha uygundur.

g) Metnin tamamında şiirlerin başındaki bütün Arapça ibarelerde yanlış okumalar vardır. *izze (7a/22a)* şeklinde okunan kelime "azze" şeklinde okun-

malıdır. Aynı şekilde *fî na^c til-nebiyyi^c aleyhü's-selâm (12b/12a)* şeklindeki ibare de 'fî na^cti'n-nebî^c aleyhi's-selâm' şeklinde okunmalıdır.

3) 19a/17a ile 19a/19b arasındaki üç beyit birbirine karışmıştır. Bu karışıklık, Mehmet Yalçın'ın 19a'daki derkenarda yazılan mısradaki kafiyeyle dikkate alınmasından kaynaklanmıştır. Beyitlerin metindeki şekli ile doğru dizilişi şöyledir:

Metindeki şekil

İlâhî şafvet-i Âdem Haqı-çün
Neciyyu'llâh olan Nûhuñ haqı-çün
Mesîha vérilen rûhuñ haqı-çün
Halîle vérilen hullet haqı-çün
Aña tâbî^c olan millet haqı-çün
Aña vicdân olan ol dem haqı-çün

Doğru diziliş

İlâhî şafvet-i Âdem haqıyçün
Aña vicdân olan ol dem haqıyçün
Neciyyu'llâh olan Nûh' uñ haqıyçün
Mesîh'e virilen rûhuñ haqıyçün
Halil'e virilen hullet haqıyçün
Aña tâbî^c olan millet haqıyçün

4) 74. sayfada 30a/33b arasında Ahmedî, Zarîfî, Nasîbî, Şeyhoğlu ve Salâhî'ye ait şiirlerin olduğu dipnotta belirtilmiş ancak, bu şiirler metin kısmına alınmamıştır. 80. sayfada 41b-42a'da Zarîfî ve Ahmedî'nin, 43a'da Yaşbeg'in, 81. sayfada 45a'da yine Yaşbeg'in, 82. sayfada 46a'da Hasanoğlu'nun, 87. sayfada 56a-57a'da Nâsır ve Nesimî'nin, 89. sayfada Katiboğlu ve Nizâmî'nin, 94. sayfada 70a'da Yaşbeg'in, 95. sayfada 71b'da Zarîfî'nin şiirleri olduğu dipnotta belirtilmiş, ancak bu şiirler metin kısmına alınmamıştır.

5) 91. sayfada muhtemelen "Şeyhî fermâyed" başlığından hareketle, Orhan Yavuz'daki 46. şiir, burada metne dahil edilmemiş, şiirin Şeyhî'ye ait olduğu ile ilgili bir dipnot verilmiştir. Ancak;

Ol deñlü cefâ çekdi gamuñdan dil-i Gavri
Gören didi bu şabr-ıla Eyyüb olacağdur

Şeyhî sözine irse Gavri^c aceb mi
Bu nazm-ı hasen belki hoş üslub olacağdur

beyitlerinde açık bir şekilde Gavrî, kendini Şeyhî ile kıyaslamaktadır. Şiir, Gavrî'ye aittir. Şeyhî (1371-1431) Gavrî'den önce yaşamıştır.

6) İmlâ ile ilgili yapılan yanlışlar:

a) *mu^c cizât ile (5b/8b)*, *hasret ile (7b/4a)*, *öldürür ise, Bû-Bekr için (21a/3a)* örneklerinde görüldüğü üzere 'ile, için' ve 'ise, imiş, idi' gibi fiilin eklediği açıkça görülen yerlerde i- fiili ayrı kelime gibi gösterilmiştir.

Bu kelimelerin ‘mu^ccizâtıyla, ḥasret-ile, öldürür-ise, Bū-Bekr-çün şeklinde yazılması gerekmektedir.

b) Metinde, *vāqyfsyn* (9b/7b), *naqşyna* (25b/2a), *varğyl* (55a/3a), *cāny* (33b/1b) örneklerinde olduğu gibi, zaman zaman ı harfi yerine y harfinin kullanıldığı görülmektedir. Bu ikiliğin düzeltilmesi, kelimelerin ‘vāqıfsın, naqşına, varğıl, cānı’ şeklinde yazılması gerekir.

c) Kelime içindeki hemzeler, Türkçeleşerek ‘y’ sesine dönüşür. Yalçın, bu tür kelimeleri metinde 19a/16a’da ‘dāyim’, 25a/16a’da ‘fāyide’ şeklinde aldığı halde, *dā’imā* (10b/6) kelimesinde bunu yapmamıştır. Bu ikiliğin düzeltilmesi gerekir.

ç) Metin oluşturulurken ünlü uyumuna dikkat edilmemiştir. *ağlayuben* (11a/4a), *gedāyem* (18a/8a), *bī-nevāyem* (18a/8b), ^c*ışkı-y-ile* (22a/3a) örneklerindeki kelimelerin doğru şekilleri şöyle olmalıdır: ağlayuban, gedāyam, bī-nevāyam, ^c*ışkı-y-ıla*.

d) Metinde -p zarf-fiil eki, *açub* (11b/3a), *édüüb* (21a/4a), *görüüb* (75b/9a) örneklerinde olduğu gibi -b olarak alınmıştır. Bunlar ‘açup, idüp, görüp’ şeklinde düzeltilmelidir.

e) 19a/17a-20b/29b varakları arasındaki şiirin “hakkı için” anlamındaki ‘ḥaқыçün’ redifi, *ḥaқы-çün* “Allah için” şeklinde yanlış anlaşılmıştır. ḥ’nin küçük harfle yazılması gerekir. Aynı durum 21a/1a-22a/10b varakları arasındaki şiir için de geçerlidir. 23b/4a’da *Ḥaq söze* şeklindeki yazılışın da ‘ḥaq söze’ şeklinde düzeltilmesi lâzımdır. 53b/3b’deki *Tañrı Ḥaқы* ibaresinde de ‘ḥaқы’ kelimesindeki ḥ’nin küçük harfle yazılması gerekir. 27a/3b ve 27b/5b’deki *ḥudā* kelimelerinin ise ilk harfi küçük yazılmıştır. Bu kelimelerin ‘Ḥudā’ şeklinde büyük harfle yazılması gerekir.

f) *ğürayı* (22b/7b), *ğuşayı* (29b/5a), *peymāneyi* (34a/5b) örneklerinde görülen şekilde yazılan kelimelerin ‘ğuvre-i, ğuşşa-ı, peymāne-i’ şeklinde yazılması imlâ gereğidir.

g) 73b/4a’da *ḥaddidir* şeklinde okunan kelime, ‘ḥaddi dir’ şeklinde düzeltilmelidir. 74a/2a’da *ḥattuñadır* şeklinde okunan kelime de ‘ḥattuña dir’ şeklinde okunmalıdır. Bu devirde bildirme eki “-dur/-dür” dür.

h) 76a/10b’de *ḥurşid-i felek* şeklindeki tamlama yanlıştır. Bunun ‘Ḥurşid ü felek’ şeklinde okunması gerekir. Dipnota ihtiyaç yoktur. Ayrıca *müşterî*, ^c*utārid*, *debir* kelimelerinin ilk harflerinin, yıldız adı oldukları için, büyük harfle yazılmaları gerekir: ‘Müşterî, ^cUtārid, Debir’.

ı) 79a/6a’da *bulamazsan* şeklinde okunan kelime, şart çekiminde iyelik kaynaklı ekler kullanıldığı için ‘bulamaz sen’ şeklinde düzeltilmelidir.

i) 58a/4a' da

Yédi deryâ yédi muşhaf yédi gög ü yédi yir

şeklinde okunan mısra,

'Yidi deryâ-y-ıdı Muşhaf yidi gök ü yidi yir'

şeklinde okumalıdır.

j) Metin okunurken yapılan diğer yanlışları ve bunların doğru okunuşlarını şöyle bir tablo ile gösterebiliriz:

<u>Sayfa/Varak Nu</u>	<u>Okunan şekil</u>	<u>Doğrusu</u>
55 / 2b/2a	deñ	denk
55 / 4a/12a	qabasını	ķabāsını
56 / 4b/2a	derkidür	derifidür
56 / 5b/8a	kelimdür	kelimüm dir
57 / 6b/18b	°add	°azz
57 / 6b/18b	tevḥid için	tevḥidi-çün
57 / 7a/2a	keyfiyet	keyfiyyet
57 / 8a/10a	rükni şerif at	rükni-i şerif at
58 / 9a/5b	denk	deng
58 / 9a/6a	°aklı'remez	°aklı iremez
58 / 9b/8b	°azm ramim	°azm-i remim
58 / 9b/10a	dünü gün	dün ü gün
59 / 10b/3	ufq-ı ğaybiden	ufuķ-ı ğaybdan
59 / 10b/8	yol	bul
60 / 11a/3a	ördi	urdi
60 / 11b/6b	Yevm-i cezāda k'oldı size vār-ı Muştafā	Yevm-i cezāda ki oldı sezā-vār Muştafā
60 / 11b/1a	menba°ı şefā°at	menba°-ı şefā°at
61 / 12b/8a	Āl-i o	āl-i ü
61 / 13a/4a	levlāk levlāk	levlāke levlāk
61 / 13b/6b	saqq	şak
64 / 16b/8a	ehl-i irk	ehl-i şirk
64 / 16b/9a	na°leyni	na°lini
64 / 16b/9b	Ol idi ser-i tāt melek	Oldı ser-i tāt-ı melek
65 / 18a/6b	çün ü çerā	çün u çerā (çirā)

66 / 20a/24b	cemi ^c �alem�n	cemi ^c -i �alem�n
67 / 21a/3b	d� ^c v� dev�	d� ^c � dev�
68 / 21a/5a	d�rreyn-i ezhereyni	d�rreyni ezhereyni
68 / 21b/9b	�atm-ı enbiy�	�atm-enbiy�
69 / 22b/6a	c�zv � k�l	c�z ^c � k�l
72 / 26b/4a	p�k id�n	p�k id�k
73 / 28a/2a	felek�n	feleg�n
73 / 28a/4a	�a��	�a�[y]
73 / 28a/6a	ne�un dur	n' i�und�r
76 / 35b/2b	yesere' ll�h	yessera' ll�h
77 / 37b/7a	r�sim�n-ı �a�ı�n�n	r�sim�nı �a�ı�n�n
	�alkalarında bu g�n�l	�alkalarında bu g�n�l
77 / 37b/11a	z�lf-i �evg�n ile	z�lf �evg�n-ıla
77 / 39b/1a	odile	odıyla
81 / 44b/5a	qad�n	�add�n
81 / 44b/6a	vaqti g�l	vaqt-i g�l
82 / 47b/5a	�acc u ��mre	�acc u �umre
84 / 51a/1b	qayurmazuz	�ayırmazuz
89 / 58b/1a	z�lfine	z�lf yine
89 / 59a/4b	raq�bi k�fir	raq�b-i k�fir
93 / 69a/4a	dilimden	dil�mden
94 / 69a/2b	i�itd�n	i�itd�k
94 / 69b/3b	pehlev�n idi	pehlev�nı-dı
95 / 71a/1b	k�k�l-i misk�n	k�k�l-i m��g�n
96 / 72b/4b	seh� �ad	seh�-�ad
96 / 73a/5b	fikended�r	figended�r
97 / 74a/3a	la ^c l-i leb�ne	la ^c l � leb�ne
99 / 76a/12b	ı��ıdur	issid�r
99 / 76a/13a	qosma�ıl	�o�ma�ıl
100 / 76b/3a	peym�ne	peym�ne-i
100 / 76b/3b	ratabdur	rutabdur
101 / 78a/3	derdl� oldum v�	derdl� oldum u derm�n
	derm�n isterem	isterem

102 / 78b/5a	kendüni	kendüyi
103 / 80a/3b	vaşlete	vuşlata
103 / 80b/7a	merhâmetüñle	rahmetüñle
104 / 82a/1a	gül zârını	gül-zârını
105 / 82b/6a	Mü'mindür	mü'mindür

II. Orhan Yavuz, *Kansu Gavri'nin Türkçe Dîvânı (Metin-İnceleme-Tıpkıbasım)*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları: 2, Konya, 2002, 282 + [93]= 376 s.

Eserin “Giriş” kısmında Memlûk tarihinden, Mısır’da Türkçenin durumu ve devrelerinden, Memlûk sarayı etrafında bir edebî çevrenin oluşması ve Anadolu Türkçesinin kullanımından bahsedilmekte, Türk dünyasındaki şair hükümdarlar üzerinde durulmakta, Kansu Gavri’nin hayatı, eserleri, şiirlerindeki şekil ve muhteva ele alınmaktadır. Ardından kapsamlı bir bibliyografya verilmiştir. Metin oluşturulurken Gavri’nin kendi dîvânında yer alan şiirlerinin yanı sıra, Hikâyât-ı Ashâb-ı Kehf’teki şiirler (Buradaki şiirler, muhtemelen Ahmed Gavri adlı başka bir şaririndir. bk. s. 48-49), Kitâb Ukûdü’l-Cevheriyye’deki murabbai, El-Kasâidü’r-Rabbâniyye ve’l-Muvaşşahatü’s-Sultâniyyeti’l-Gavriyye’deki şiirleri ve Arapça Dîvânı’nda bulunan gazeline de yer verilmiştir.

Metnin dil özellikleri “Ses Bilgisi” ve “Şekil Bilgisi” olmak üzere iki bölüm halinde incelenmiştir. Birinci bölümde ünlüler *Ünlü Değişmeleri, Ünlü Uyumu, Ünlü Düşmesi, Kelime Birleşmeleri*; ünsüzler ise *Ünsüz Değişmeleri, Ünsüz Benzeşmesi, Göçüşme, Ünsüz Türemesi, Ünsüz Düşmesi, Hece Düşmesi* başlıkları altında ele alınmıştır.

İncelemenin ikinci bölümünde ise *İsim, Zamir, Sıfat, Zarf, Edat, Fiil* konuları geniş olarak yer almıştır. Kitabın sonuna metnin tıpkıbasımını konulmuştur.

Yayınla ilgili tespit ettiğimiz eksiklikler, ana hatlarıyla gösterilmiş, daha çok transkripsiyonlu metin üzerinde durulmuştur:

I. Bir dil çalışması olan bu yayına da sözlük veya gramatikal dizin eklenmelidir.

II. Hem tıpkıbasımda, hem de metin kısmında 14b-15b varakları (18 dize) eksiktir. Bu eksikliğin giderilmesi gerekir.

III. Metin okunurken yapılan yanlışları şu şekilde maddelendirebiliriz:

1) Vezin ve anlam ile ilgili yanlışlar:

a) 24a/3'teki *arduñcadur* kelimesi anlam gereği 'arduñca dur' şeklinde yazılmalıdır.

b) 54a/8'deki *ceng* kelimesi anlam gereği 'çeng' şeklinde okunmalıdır.

c) 67b/7'de *budur ki* şeklinde yazılan ibarede 'ki' ye gerek yoktur.

d) 70a/4'te yazma metinde 'gözdür' şeklinde yazılan kelime vezin ve anlam gereği *gözidür* şeklinde okunarak metin tamiri yapılmış; ancak dipnot düşülmemiştir.

e) 90a/5'te *vech var* şeklinde yazılan ibarede, anlam gereği 'vech-vār' şeklinde yazılmalıdır.

2) 57a/9'da *Süre-i Seb^c a'l-meşānī* ibaresi ile Fatıha suresindeki yedi ayete işaret edilmektedir. Ancak Yavuz'un bununla ilgili bir dipnotu yoktur.

3) 62a/2'de "Şeyhî fermāyed" başlıklı şiir, Gavri'ye ait olduğu için Orhan Yavuz tashih yaparak, bu ibareyi "Gavri fermāyed" olarak düzeltmiş, ancak dipnot düşmemiştir.

4) 139. sayfadan itibaren 87a/1-92a/9 varakları arasında "la^c" redifli bir manzume mevcuttur. Baştan ve sondan eksik olan bu manzumeyi Yavuz, 86b'nin sonunda bulunan "*Gavri fermāyed^c azze nasruhu*" ibaresine dayanarak metne dahil etmiştir. Ancak arada eksik varaklar olduğu için bu baştan ve sondan eksik manzume Gavri'ye ait olmayabilir.

5) İmlâ ile ilgili yapılan yanlışlar:

a) 75a/2-3'teki *müşteri* ve *debir* şeklinde yazılan yıldız adları büyük harfle 'Müşteri' ve 'Debir' şeklinde yazılmalıdır.

b) 61b/5'teki *görcigez* şeklinde okunan kelime, vezin ve imlâ gereği 'göricegez' şeklinde okunmalıdır.

c) Metnin okunuşuyla ilgili diğer yanlışları ve bunların doğru şekillerini şöyle bir tabloda gösterebiliriz:

<u>Sayfa / Varak Nu</u>	<u>Okunan şekil</u>	<u>Doğrusu</u>
71 / 2b/3	deng	denk
71 / 4a/3	Şıddıķ u ^c Ömer'dür	Şıddıķ ü hem ^c Ömer'dür
75 / 8b/1	farz-ıla farzıyla	
83 / 17b/2	^c ulüm	zālüm
91 / 27a/3	nedür	neden
91 / 27b/2	sünbül-i tersāya ban	sünbül-i ter sāye-bān
101 / 38b/6	odı-la	odıyla
113 / 53b/9	şānuhu	şānehu

117 / 59b/8	°arız-ı bāğındadur	°arızı bāğındadur
120 / 62b/5	bel ki	belki
124 / 67b/2	şan°at-ı sultân	san°at-ı Selmân
126 / 70a/1	kākül-i mişgîn	kākül-i müşgîn
131 / 75a/7	nev-cevân	nev-cüvân
139 / 88b/3	bihişt-i sarâyınuñ	bihişt sarâyınuñ

Bütün bu tespitlerimize dayanarak, iki yayının da Türk edebiyatına faydalı olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle bu çalışmalardan birinin dil, birinin edebiyat sahasında yapılmış olması, Gavrî Dîvânı üzerindeki çalışmanın her iki yönden bazı hataları olmasına rağmen, Türk dili ve edebiyatı açısından bir kazanç olduğu kanaatindeyiz. Metinler üzerinde hem dil, hem edebiyat çalışması yapıldığı için Gavrî dîvânı bu konuda şanslıdır. Her iki yayının da araştırmacıların hizmetine sunulması, Türk kültürü için ayrı bir kazanç olmuştur.

Kaynaklar

YALÇIN, Mehmet, *The Dîvân of Qânsûh Al-Ghûrî*, İstanbul, 2002.

YAVUZ, Orhan, *Kansu Gavrî'nin Türkçe Dîvânı (Metin-İnceleme-Tıpkıbasım)*, Konya, 2002.